

LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI

Kivikautisen asuinpaikan ja
historiallisen ajan löytöpaikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1990

LAPUA, Tiistenjoki, Hämeenniemi

7

kivikautinen asuinpaikan
ja historiallisen ajan löytö-
paikan koekaivaus
S. Vanhatalo 1990

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi:	Lapua Tiistenjoki Hämeenniemi Santala
Muinaisjäännytyystyyppi:	kivikautinen asuinpaikka ja historiallisen ajan löytöpaikka
Inventointinumerot:	7 (Skl 7)
Lääni:	Vaasan lääni
Kunta:	Lapua
Kylä:	Tiistenjoki
Tila, rek.no:	Riutta, 5 : 203
Paikan nimi:	Hämeenniemi Santala
Maanomistaja:	Aulikki ja Raimo Santala
Osoite:	Ränkimäentie 9, 62100 Lapua
Peruskartta:	2224 03 TIISTENJOKI, p. 1983 / 91.
Koordinaatit:	x = 6978 33 y = 462 83 z = 57.5 - 58.5
Rahoittaja:	Museovirasto, koekaivausryhmä.
Tutkimusaika:	28.5 - 8.6. 1990.
Tutkimustapa:	Koekaivaus; tasokaivaus.
Tutkimusala / kaivausala:	3000 m ² / n. 155 m ² .
Kaivauksenjohtaja:	Simo Vanhatalo, fil. yo.
Piirtäjä:	Vesa Laulumaa, HuK.
Kaivajien lukumäärä:	7 kunnan palkkaamaa lukiolaista.
Kaivauslöydöt v.1990:	KM 25805:1 - 123 .Diar. 5.10. 1990. Saviastianpaloja, piikaavin, kvartsi-iskoksia ja -ytimiä, hioimia, pyssypiitä, pronssinappi, rautakuonaa, koristeltu liitupiipunpesä ym. osia, lisäksi tiilen- ja posliinin ym. historiallisen ajan esinejäänöksiä.
Valokuvat:	f. 96656 - 74, s. 14 - 17, luettelo s. 4.
Diat:	d. 29260 - 72, luettelo s. 5.
Kartat:	Yleiskartta 1:500 A3, s. 8 Tasokartat; alue A, ruudut 110 - 116 / 500 - 506; tasot 0 - 1 ja 2, 1:50, s. 9 - 10. Tasokartat; alue B, ruudut 102 - 106 / 492 - 500, tasot 1 ja 2, 1:50, s. 11 - 12. Pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100, s. 13.
Karttaotteet:	GT 7, 1:200 000, p. 1988, s. 6.

2224 03 TIISTENJOKI, 1:20 000, p. 1983 / 91, s. 7.

Tutkimukset: Kaivaus: A. Äyräpää 1933, 1934 ja 1937.
Tarkastus: K. Itkonen 1968.
Inventointi M. Torvinen 1974.

Kirjallisuutta: V. Luho: Lapuan historia.
C. F. Meinander: Etelä-Pohjanmaan historia, s. 173.

Lähistön aikaisemmat löydöt: KM 9195, KM 9599: 1 - 2, KM 9740: 1 - 20, KM 9752: 1 - 2, KM 9989: 1, KM 10183: 1 - 2, KM 10225: monisärmäinen nuppivasarakirves, KM 10655: 1 - 55 (57), KM 10654: 12, KM 17665: 1 - 2.
Pohjanmaan historiallisessa museossa 8 esinettä.

Tutkimusperuste: Loma-asunnon rakennushanke.

Kohteen kuvaus:

Hämeenniemen vuoden 1990 kaivauskohde sijaitsee noin 1 km itään Tiistenjoen kirkosta, Lapuanjoen pohjoispuolella, rantapellolla. Kaivausalueen pohjoispuolelta alkaa tasainen peltoalue. Lapuanjoki on syvän uoman pohjalla. Kivikautinen asuinpaikka on ilmeisesti sijainnut aivan joen äärellä ja osittain sortunut jokeen tulvien aikana. Kaivauspaikalla maaperä oli ruokamultaa ja sen alla savi/hiesupitoista hiekkaa. Maaperä Äyräpään kaivausalueella ja se kohdalla joentörmässä oli hiekkaa.

Tutkimusmenetelmät:

Rakennuspaikalle avattiin 2 kaivausaluetta (A = kesämökin rakennuspaikka ja B = saunan paikka) ja näiden lisäksi ympäristöön kaivettiin 21 kpl 1 x 1 - 2 m:n suuruista koekuoppaa. Ruokamulta poistettiin lapiolla, hiekkakerros kaivettiin lastoilla. Dokumentointi suoritettiin perinteisin menetelmin. Viereisen Riihipelto-nimisen palstan eteläpäässä on ollut riihi, jonka paikan pystyi vieläkin paikallistamaan. Kiintopiste siirrettiin lähistöllä olevan entisen lakkitehdasrakennuksen kivijalasta (z = 56.51).

Tutkimustulokset:

Kaivausalueelta A löytyi historialliselta ajalta oleva tulenpitopaikan pohja. Siitä löytyi tiilen ja liitupiipun kappaleita. Alueella lienee ollut pyykki- tai verkko-

jenvärjäyspadan lämmityspaikka? Kaivausalueella B ja koekuopassa 110 / 480, ruokamullan alapuolella oli näkyvissä myös vanhoja auranterän jälkiä. Kivikautiset saviastia-, pii- ja kvartsilöydöt tulivat ruokamultakerroksen alta, lähinnä alueen B länsireunasta. Saviastianpalat olivat ojankaivuun yhteydessä joutuneet ojanpenkereelle, joka oli myöhemmissä peltotöissä tasaantunut muun pellon tasolle. Löytöpaikalla ei ollut ehjää kulttuurikerrosta eikä siinä esiintyviä tyyppillisiä likamaaläikkiä. Kivikauteen ajoittuvia tulisijoja ei löydetty. Alueen esihistorialliset kerrostumat ovat ilmeisesti tuhoutuneet jo ensimmäisissä kyntötöissä.

Saviastianpalojen kuoppa- ja kampaleimakoristeiden mukaan kohteen esihistoriallinen vaihe ajoittunee keskiselle kivikaudelle. Asuinpaikkalöydöt olivat niukkoja, joten varsinainen, runsas löytöisempi kivikautinen asuinpaikka on sijainnut Äyräpään kaivausalueen kohdalla.

Rakennus- ja vesijohtolinjan kohdat saatiin tutkittua, joten lomarakennusten rakentamiselle ei ole estettä.

Helsingissä 20.3. 1994

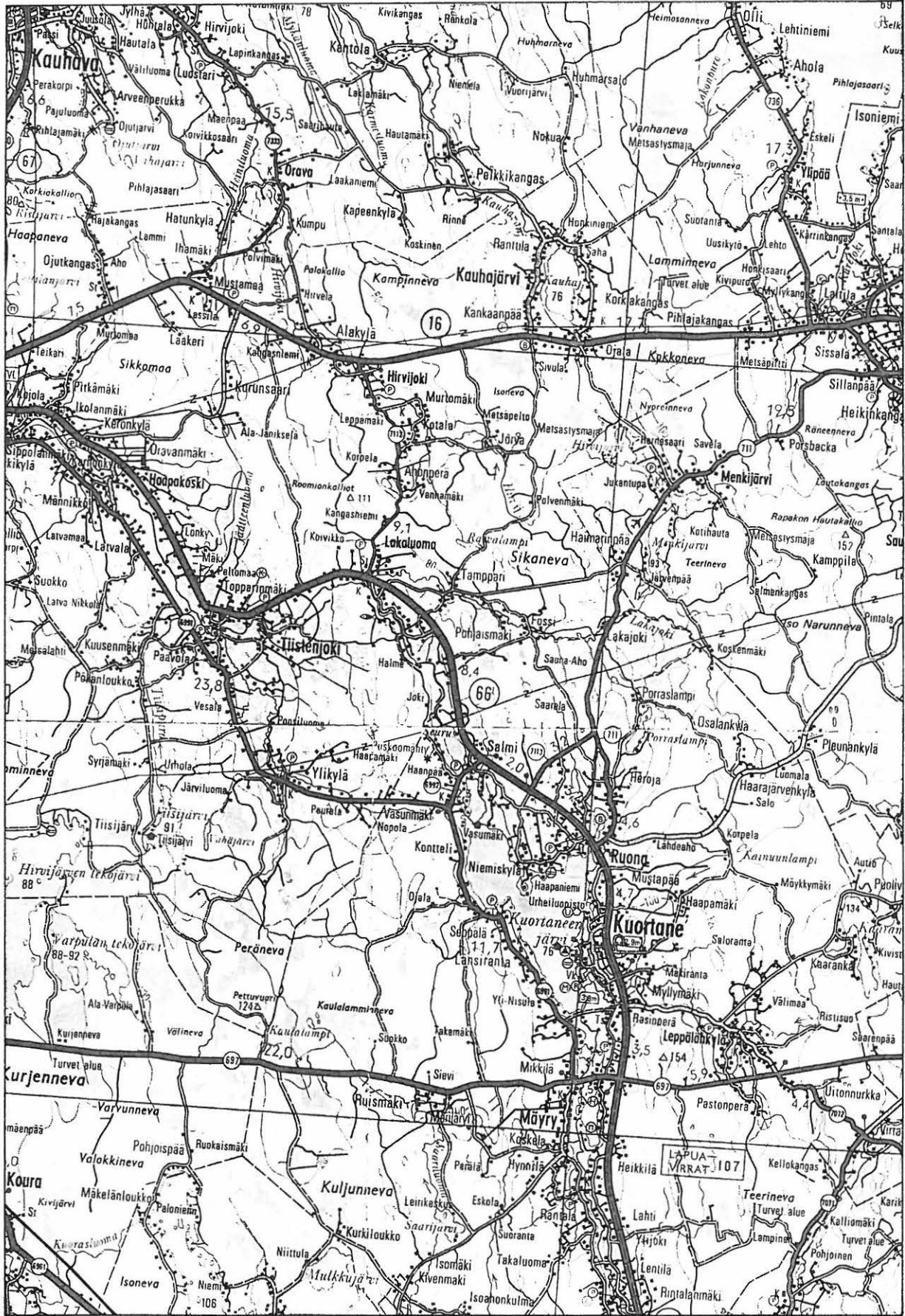
Simo Vanhatalo
apulaistutkija

Valokuvaluettelo:

kuvan / negatiivin numero:	aihe:
k.1 - 2 / f.96656 - 57	Hämeenniemen asuinpaikka, kuvattu etelästä Lapuanjoen eteläpuolelta.
k.3 / f.96658	Sama, kuvattu etelästä.
k.4 - 9 / f.96659 - 64	Panoraamakuva kaivauspaikasta idästä länteen.
k.10 / f.96665	Äyräpään kaivausalue, kuvattu luoteesta.
k.11 / f.96666	Lapuanjoki, kuvattu kaivauspaikalta, pohjoisesta.
k.12 / f.96667	Lapuanjoki, kuvattu idästä.
k.13 / f.96668	Kaivausalueen A kaivaminen, kuvattu eteläkaakosta.
k.14 / f.96669	Kaivausalue A, taso 0, kuvattu eteläkaakosta.
k.15 / f.96670	Kaivausalue ^B A, taso 1, kuvattu itäkoillisesta.
k.16 / f.96671	Kaivausalue B, taso 2, kuvattu itäkoillisesta.
k.17 / f.96672	Koekuopan 100 / 470 värjäytymä, kuvattu eteläkaakosta.
k.18 / f.96673	Kaivausalueen A keittopadan? pohjakiveys, taso 2, lähikuva, kuvattu eteläkaakosta.
k.19 / f.96674	Kaivausalueen A keittopadan? pohjakiveys, taso 2, kuvattu eteläkaakosta.

Dialuettelo:

dian numero:	aihe:
d. 29260	Hämeenniemen tutkimusalue, kuvattu luoteesta.
d. 29261	Hämeenniemen tutkimusalue, kuvattu luoteesta.
d. 29262	Hämeenniemen tutkimusalue ja Äyräpään kaivausalue, kuvattu koillisesta.
d. 29263	Maisema itäkoilliseen, kuvattu lännestä.
d. 29264	Äyräpään kaivausalue, kuvattu pohjoisesta.
d. 29265	Lapuanjoki, kuvattu kaivauspaikalta, pohjoisesta.
d. 29266	Lapuanjoki, kuvattu idästä.
d. 29267	Kaivausalueen A kaivaminen, kuvattu eteläkaakosta.
d. 29268	Kaivausalue A, taso 0, kuvattu eteläkaakosta.
d. 29269	Kaivausalue B, taso 2, kuvattu itäkoillisesta.
d. 29270	Kaivausalueen A keittopadan? pohjakiveys, taso 2, lähikuva, kuvattu eteläkaakosta.
d. 29271	Kaivausalueen A keittopadan? pohja, kuvattu eteläkaakosta.
d. 29272	Kaivausalue A, taso 2, kuvattu eteläkaakosta.

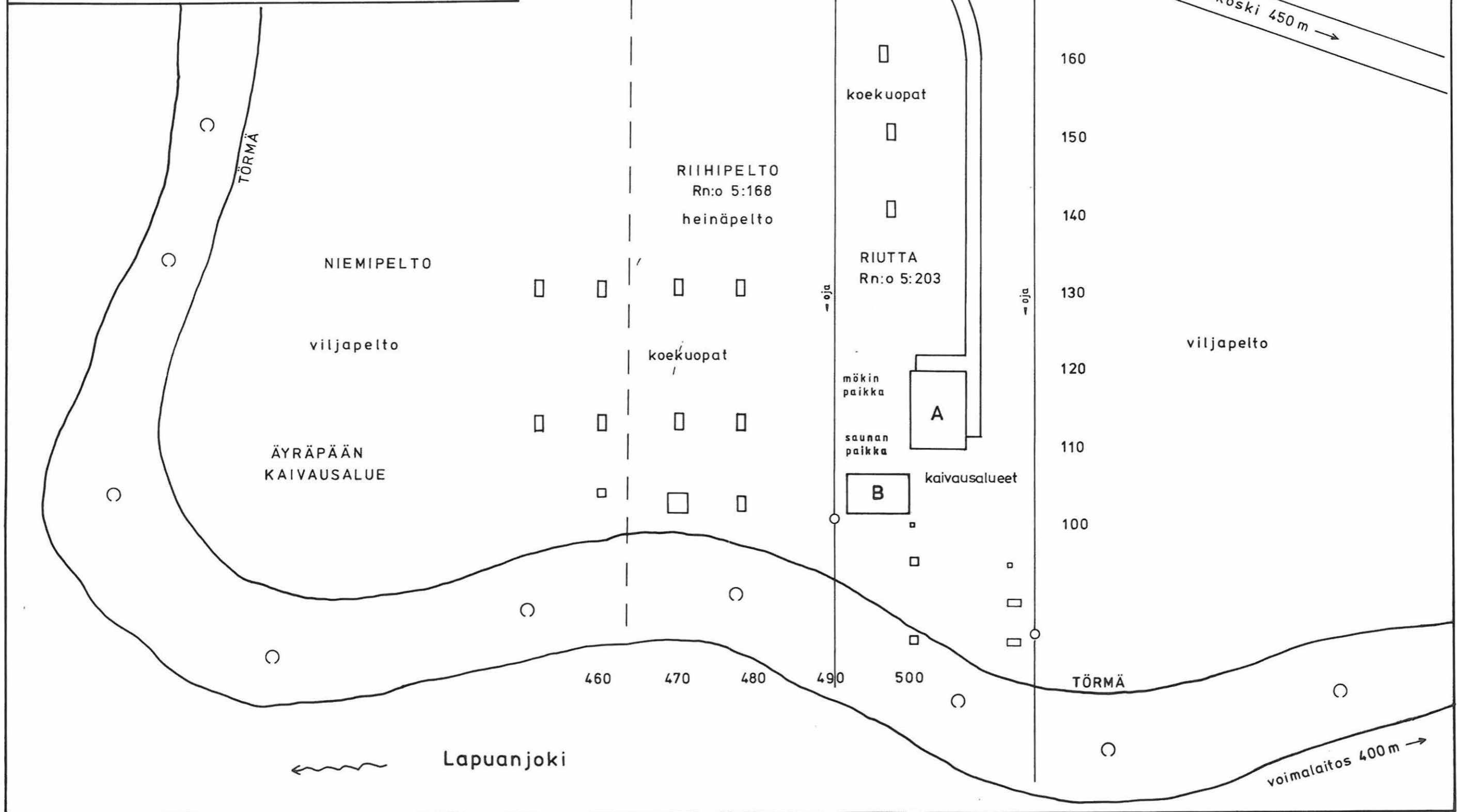
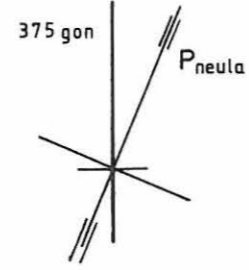
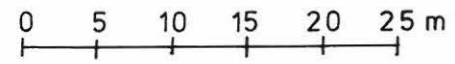

LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI

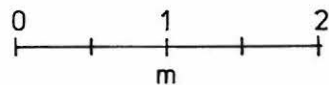
S. Vanhatalo 1990

YLEISKARTTA 1:500

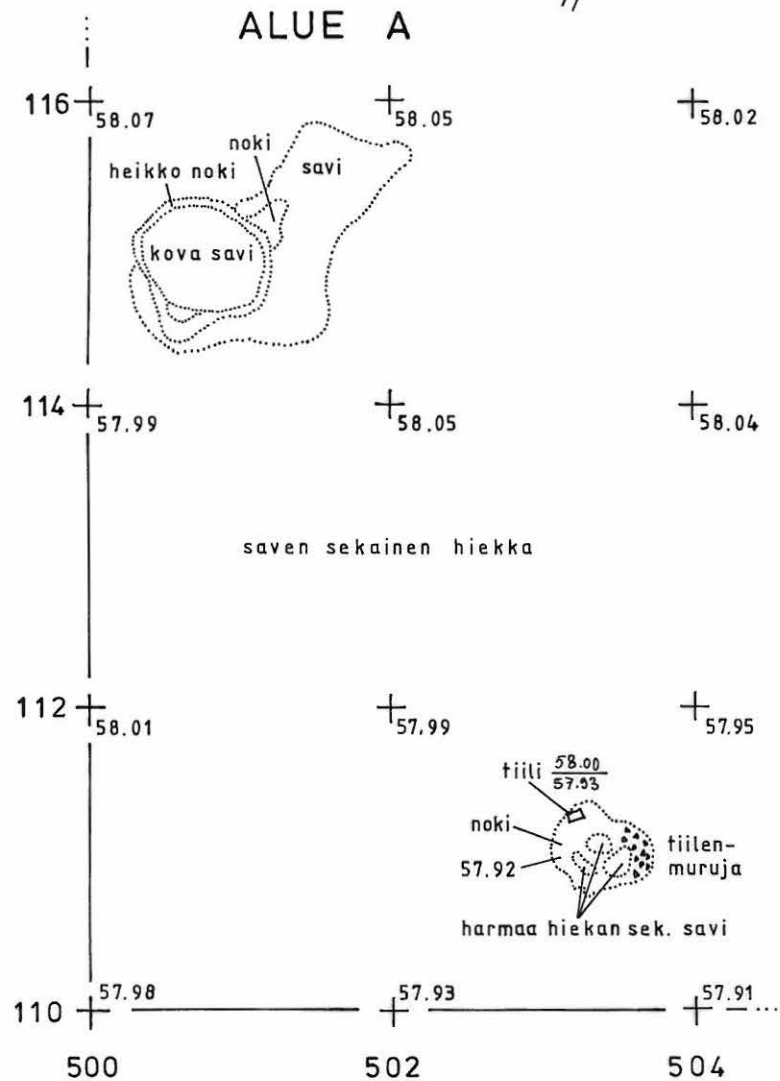
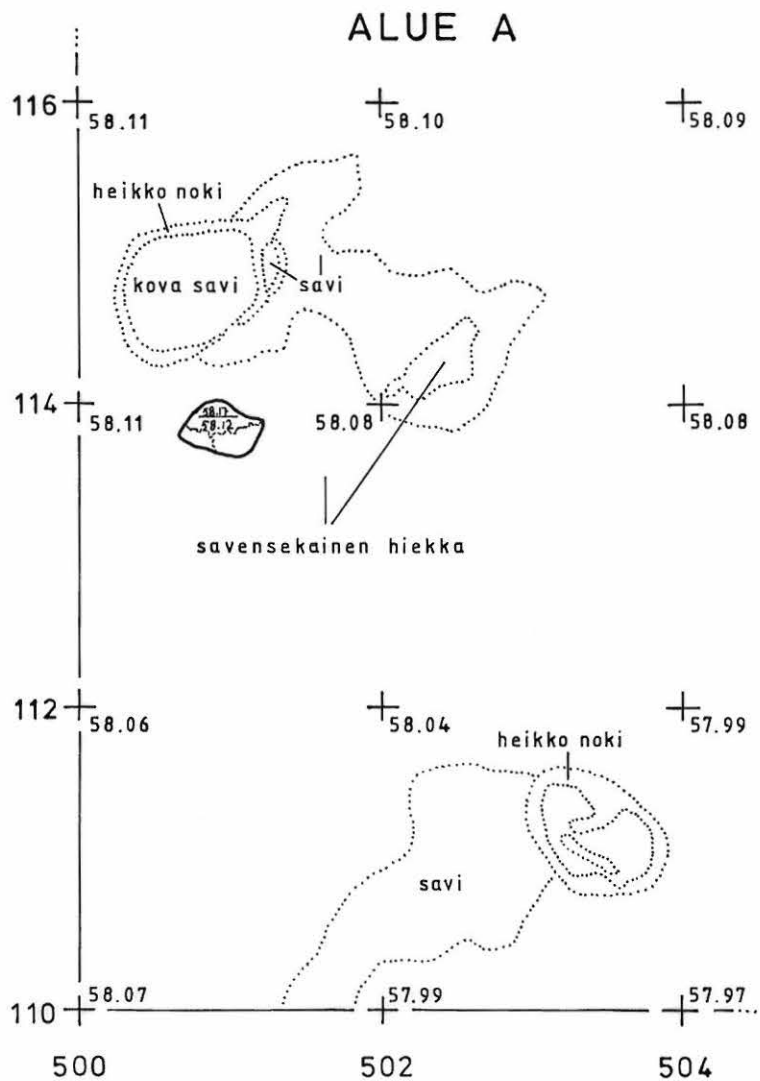
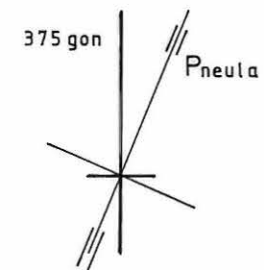
piirt. V. Laulumaa

LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI
 TASOKARTTA 1:50 ruudut 110-6 / 500-4
 piirt. V. Laulumaa

S. Vanhatalo 1990
 tasot 0 ja 1

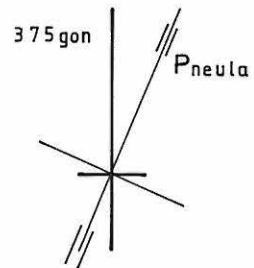
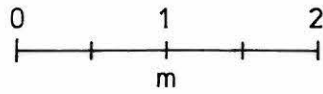

LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI

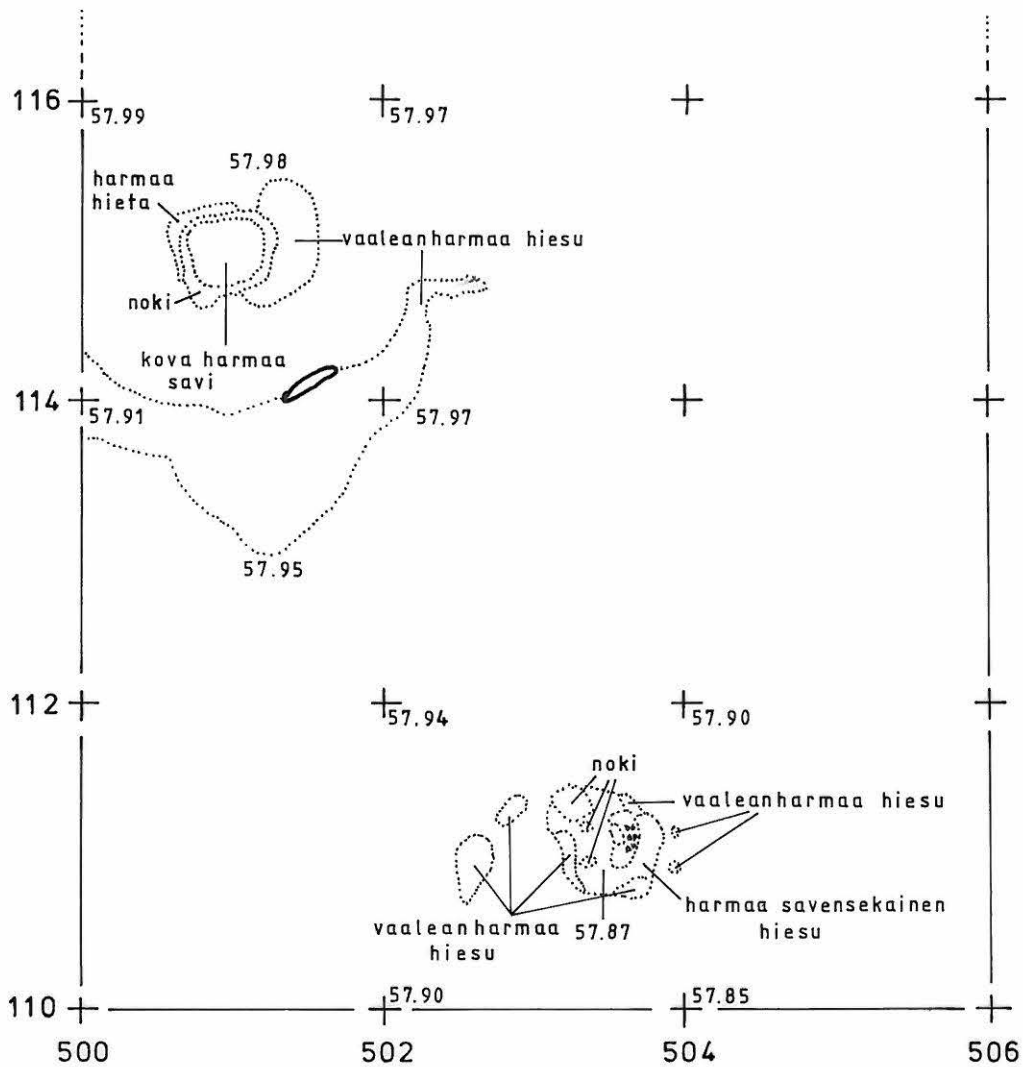
S. Vanhatalo 1990

TASOKARTTA 1:50 ruudut 110-6/500-6 taso 2

piirt. V. Laulumaa

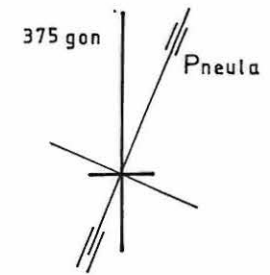
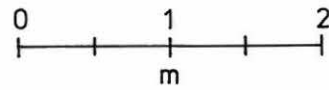
ALUE A

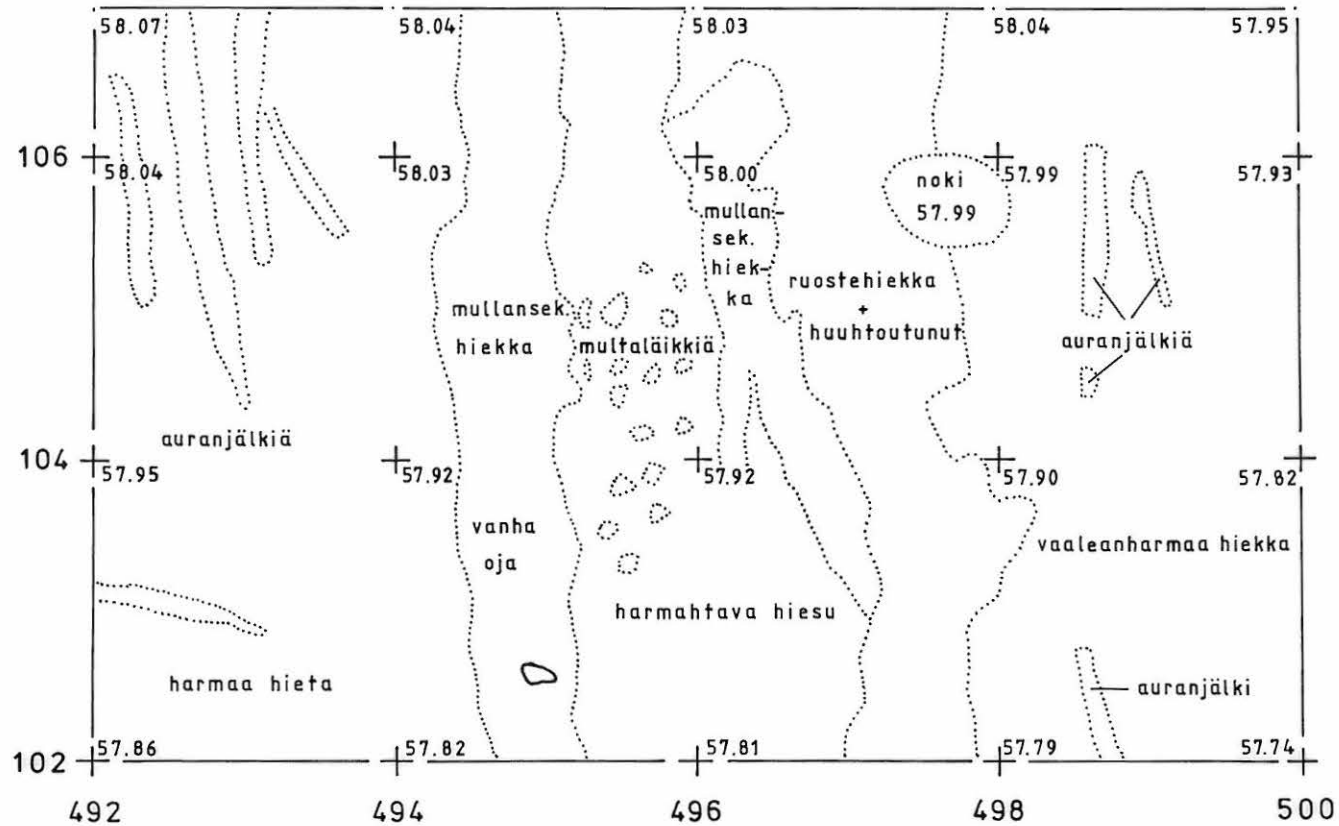
LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI S. Vanhatalo 1990

TASOKARTTA 1:50 ruudut 102-6 / 492-500 taso 1

piirt. V. Laulumaa

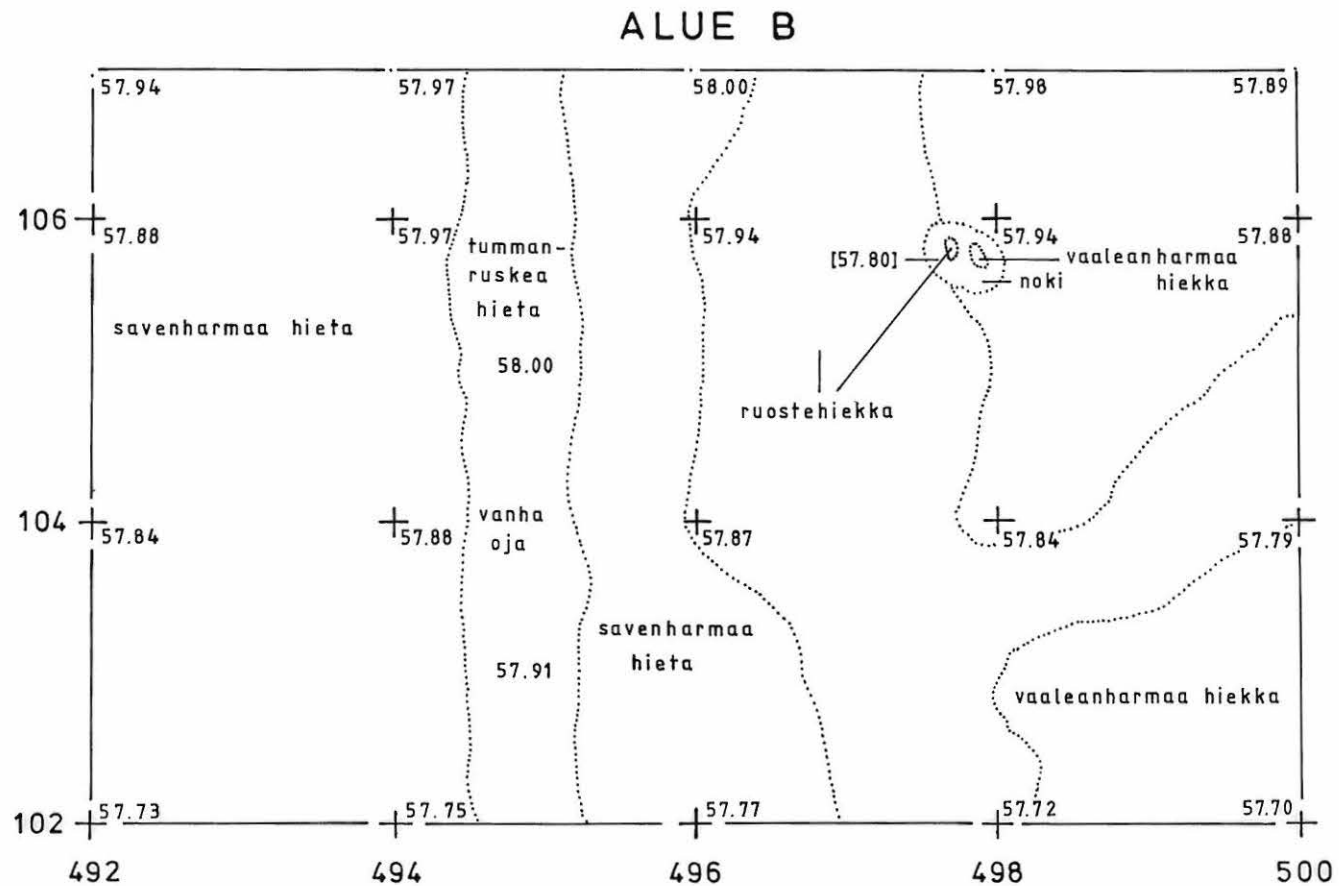
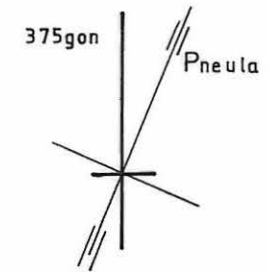
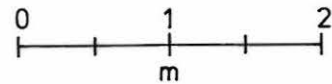
ALUE B

LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI S. Vanhatalo 1990

TASOKARTTA 1:50 ruudut 102-6 / 492-500 taso 2

piirt. V. Laulumaa

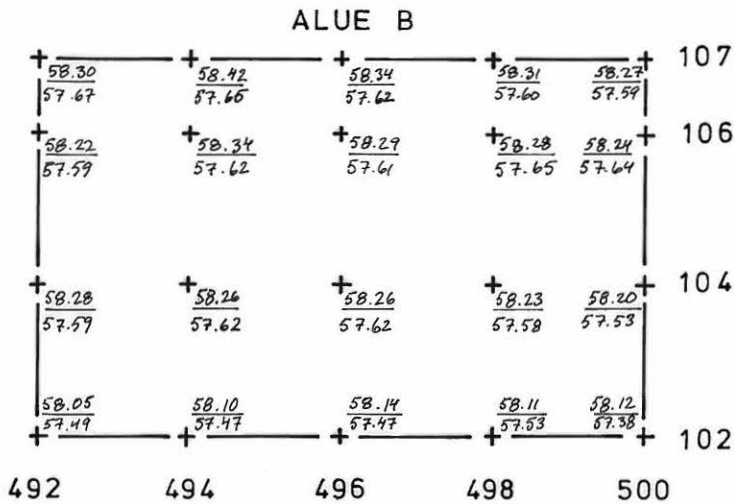
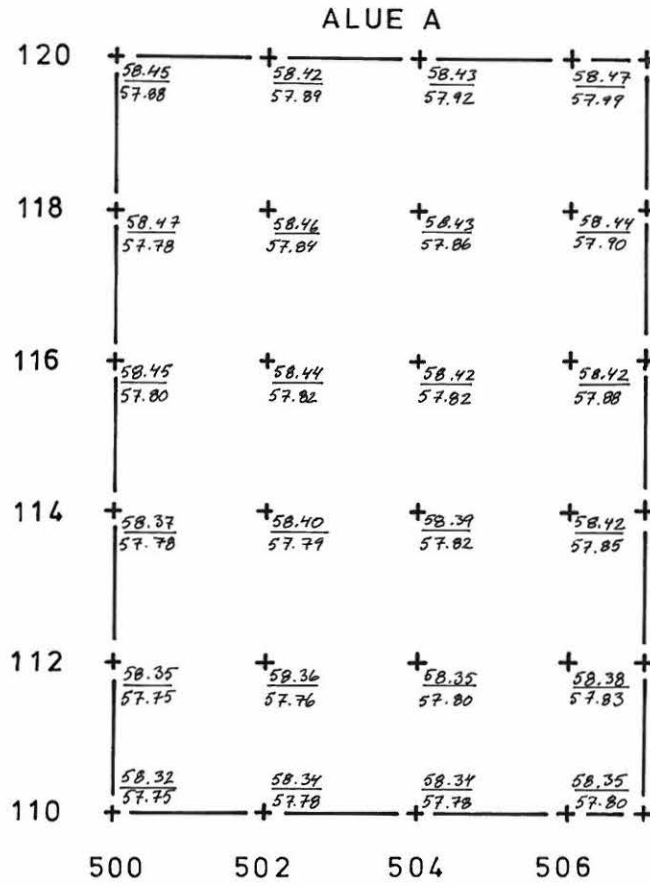
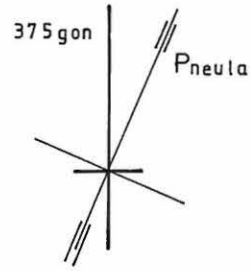
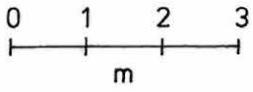

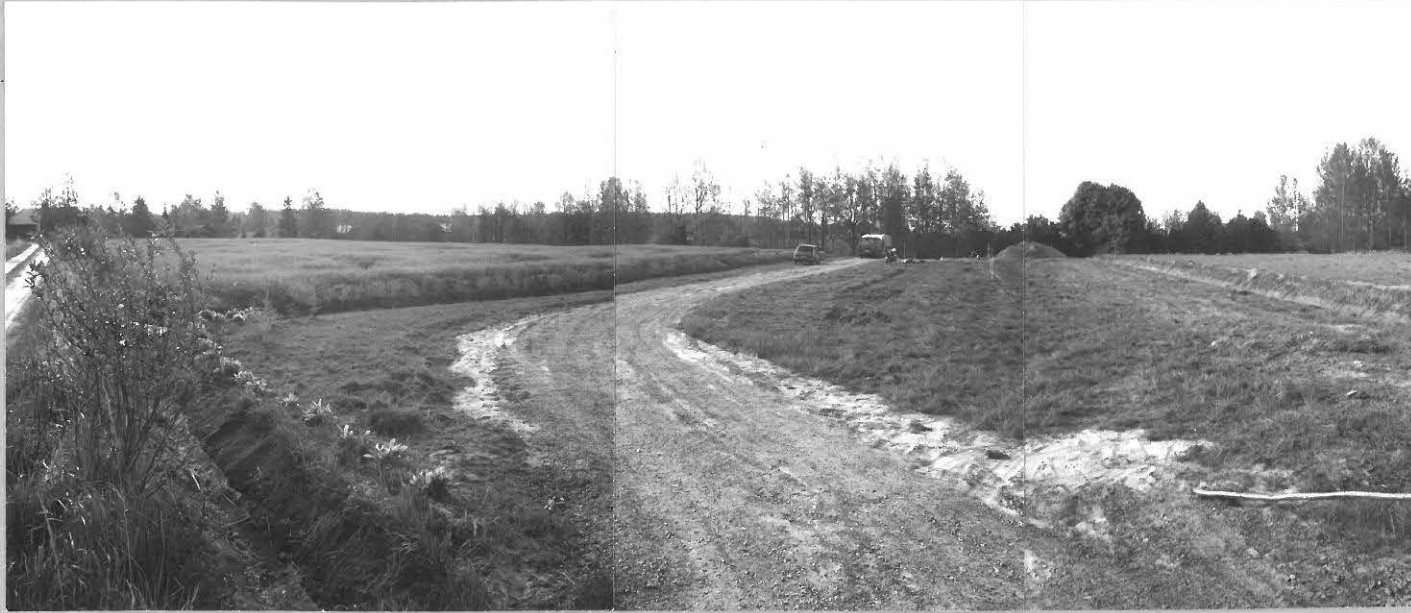
LAPUA TIISTENJOKI HÄMEENNIEMI

S. Vanhatalo 1990

pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100

piirt. V. Laulumaa

KUVAT 4-6. F. 96659-61
PANORAAMAKUVA KAIVAUSPAIKASTA IDÄSTÄ → LÄNTEEN.

KUVAT 1-2. F. 96656-57
HÄMEENNIEMEN ASUINPAIKKA, KUVATTU ETELÄSTÄ
LAPUAN JOEN ETELÄPUOLELTA.

KUVA 3. F. 96658
HÄMEENNIEMEN ASUINPAIKKA, KUVAT-
TU ETELÄSTÄ.

LAPUA Tiistenjoki Hämeenniemi S. Vanhatalo 1990

4

KUVAT 7-9. F. 96662-64
PANORAAMAKUVA KAIVAUSPAIKASTA IDÄSTÄ → LÄNTEEN

KUVA 10. F. 96665
ÄYRÄPÄÄN KAIVAUSALUE, KUVATTU LUO-
TEESTA.

KUVA 11. F. 96666
LAPUANJOKI, KUVATTU KAIVAUSPAI-
KALTA POHJOISESTA.

KUVA 12. F. 96667
LAPUANJOKI, KUVATTU IDÄSTÄ.

KUVA 12. F. 96668
KAIVAUSALUEEN A KAIVAMINEN, KUVATTU ETELÄKAAKOSTA.

KUVA 14. F. 96669
KAIVAUSALUE A, TASO 0, KUVATTU ETELÄKAAKOSTA.

KUVA 15. F. 96670
KAIVAUSALUE B, TASO 1, KUVATTU ITÄKOILLISESTA.

KUVA 16. F. 96671
KAIVAUSALUE B, TASO 2, KUVATTU
ITÄKOILLISESTA.

KUVA 17. F. 96672
KOEKUOPAIN 100/470 VÄRJÄYTYMÄ, KU-
VATTU ETELÄKAAKOSTA.

KUVA 18. F. 96673
KAIVAUSALUEEN A KEITTOPADAN?
POHJAKIVEYS, TASO 2, LÄHIKUVA,
KUVATTU ETELÄKAAKOSTA.

KUVA 19. F. 96674
KAIVAUSALUEEN A KEITTOPADAN?
POHJAKIVEYS, TASO 2, KUVATTU
ETELÄKAAKOSTA.